

Bloque 2 - Gestión de los herbarios

Colecciones complementarias

III Taller GBIF.ES: Conservación, gestión e informatización de herbarios
Madrid - 10 – 12 de marzo de 2026

MINISTERIO
DE CIENCIA, INNOVACIÓN
Y UNIVERSIDADES

CSIC

REAL JARDÍN
BOTÁNICO

Colecciones especiales:

Son muestras de partes de plantas con requerimientos particulares de conservación y que no pueden ser incluidas en las colecciones generales

Requieren un número de herbario propio y se citan en publicaciones científicas

- colecciones de frutos y semillas: carpotecas
- colecciones de maderas: xilotecas
- colecciones etnobotánicas

Bloque 2 - Colecciones especiales

Colecciones especiales: Carpotecas

- muy laboriosas de procesar
- muestras representativas: frutos y semillas con pliego complementario y en cantidad suficiente
- importante documentarlas: muestreo (misma población, mismos individuos, ...)
- formato muy heterogéneo
- son colecciones de referencia, no bancos de germoplasma

Valor:

- no hay muchas carpotecas de plantas silvestres
- interés de otros colectivos: paleontólogos, agrónomos, edafólogos, ...

Colección de frutos y semillas del herbario BCN. Numeradas cómo BCN-S ##
Con 1.657 registros es una de las más citades de nuestro herbario en GBIF

Brassicàcies

Fabàcies

Cariofil·làcies

Liliàcies

Ranunculàcies

Escrofulariàcies

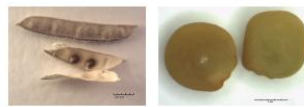

Altres

Colección de frutos y semillas del herbario BCN

BCN-S-1948

Argyrobium zanonii (Turra) P.W. Ball

BCN-S-1162

Astragalus alpinus L.

BCN-S-1297

Astragalus australis (L.) Lam.

BCN-S-1018

Astragalus hamosus L.

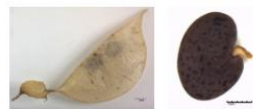
BCN-S-111

Astragalus massiliensis (Miller) Lam.

BCN-S-1683

Astragalus penduliflorus Lam.

Hippocrepis multisiliquosa L.

Recursos

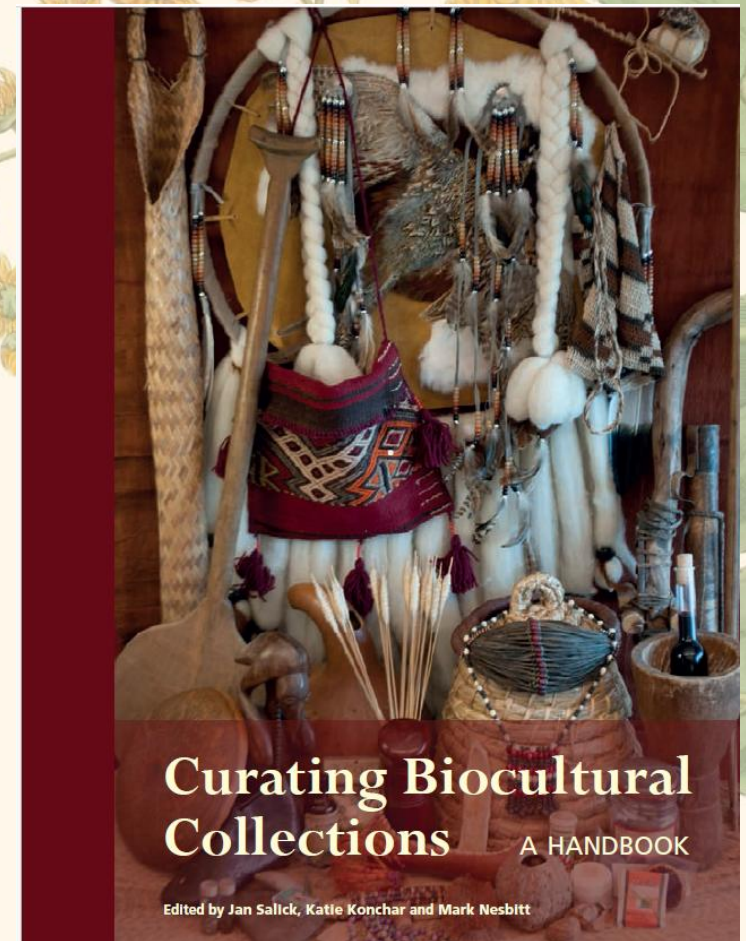
Colecciones especiales: Etnobotánica

Documentan el conocimiento de las plantas a lo largo de la historia: usos medicinales, alimenticios, textiles, etc. Reflejan el saber popular sobre los usos y los nombres de las plantas. Preservan un patrimonio que puede ser la base para el desarrollo de nuevos productos.

Características particulares:

- formatos muy diversos
- ocupan mucho volumen
- suelen ser frágiles etnobotánica

Muestras: frutos, semillas, fibras vegetales, plantas medicinales, herramientas y utensilios diversos

Colecciones especiales: Etnobotánica

- Vinculadas a proyectos del grupo de investigación de etnobotánica de la UB
- se numeran como una colección independiente (BCN-E)
- incluyen todos los grandes grupos vegetales

Lagenaria siceraria (Molina) Standley

Lycoperdon utriforme Bull.

Spirogyra mirabilis (Hassall) Kützing

Colecciones especiales: Etnobotánica

Recipientes hechos a medida en armarios compactos o cajoneras

Colecciones especiales: Etnobotánica

- Royal Botanic Gardens, Kew
- New York Botanical Garden
- Smithsonian Institution – National Museum of Natural History
- Royal Botanic Garden Edinburgh
- Colección Etnobotánica de la Facultad de Ciencias Biológicas de la Universidad Complutense de Madrid
- Museo de Etnobotánica del Jardín Botánico de Córdoba

La capituloteca de Oriane Hidalgo et al.

Capítulos diseccionados y pegados. Las disecciones se escanean inmediatamente después de haber sido realizadas, en fresco, posteriormente se secan y se preservan en un herbario.

Carduus nutans

Fondos documentales

son una valiosa fuente de información para la documentación de las muestras del herbario

- Material fotográfico
- Correspondencia científica
- Libretas de campo y otros manuscritos
- Ficheros
- Preparaciones microscópicas
- Instrumentos y otros objetos botánicos

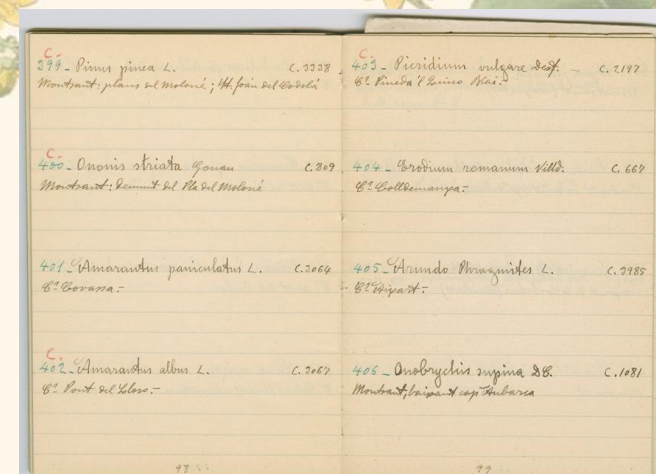
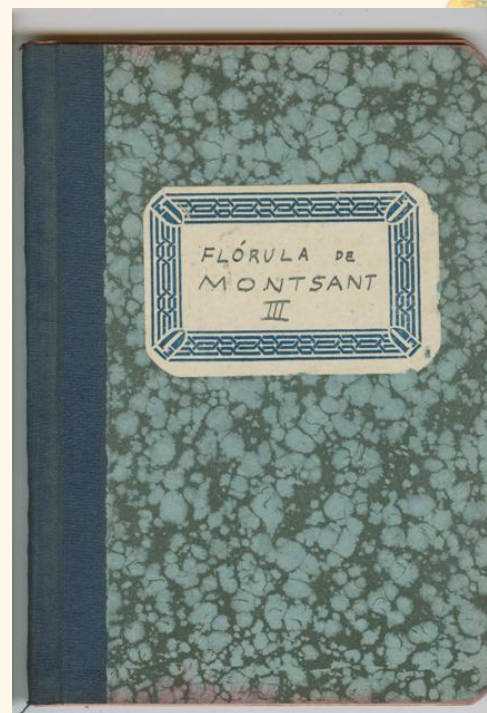
Proceden de legados de antiguos profesores, donaciones de particulares o de otras instituciones
Importante conservar adecuadamente. Buscar asesoramiento
Objetos atractivos para visitas y exposiciones

Fondos documentales

- gestión compartida con estructuras de la propia institución: bibliotecas, archivos, etc.
- importante documentar su relación con el herbario

Situación ideal: digitalitzar y publicar en internet

Situación real: falta de medios

Bloque 2 - Colecciones complementarias

Los fondos documentales del Centro de Documentación de Biodiversidad Vegetal de la Univ. de Barcelona

- inventario general: número de archivos, contenido general, breve descripción,...
- inventario detallado: cuando hay demanda

CRAI Centre de Recursos per a l'Aprenentatge i la Investigació UNIVERSITAT DE BARCELONA

Serveis i recursos Biblioteques i horaris Coneix el CRAI Pregunta's

Fons Josep Cuatrecasas

DESCRIPCIÓ CONSULTA MÉS INFORMACIÓ UBICACIÓ

 El fons personal del Dr. Josep Cuatrecasas prové del seu domicili particular a Barcelona i en va fer donació el seu nebot, el Dr. Manuel Subirà, president de la Fundació Concòrdia Farmacèutica. Es tracta d'un fons molt divers que inclou principalment material bibliogràfic, correspondència, fotografies i llibretes de camp.

El fons bibliogràfic consta de 294 llibres, 17 separats, 2 tesis publicades i 50 revistes, entre els quals hi trobem tractats de botànica, alguna flora i força obres de caràcter més divulgatiu que es troben repartides entre el CeDocBIV i el CRAI de Farmàcia.

La correspondència inclou aproximadament un miler de cartes i posa de manifest que el Dr. Cuatrecasas mantenia relacions amb molts científics de l'època d'arreu del món i de disciplines diverses. Destaquen les cartes amb Emili Huguet del Villar, Ignacio Bolívar, Carlos Pau i Karl Faust, entre d'altres. Sovint, intercalades entre aquestes cartes hi ha una còpia de la resposta del mateix Cuatrecasas.

Entre el material fotogràfic hi ha una col·lecció d'unes 400 fotografies, principalment de plantes o de paisatges d'excursions botàniques per Catalunya, Andalusia, Alemanya, Suïssa, Itàlia i Colòmbia, entre d'altres. Hi ha algunes fotografies de l'excursió de la S.I.G.M.A. a Catalunya que va organitzar Josias Braun-Blanquet el 1934.

El fons també inclou llibretes de camp, dibuixos originals de plantes, fitxes de citacions de plantes, fitxes bibliogràfiques i retalls de premsa.

Bloque 2 - Colecciones complementarias

Consulta del fondo en la base de datos [UBDOC](#)

- Accés identificat
- Unitat documental
- Fons
- Quadre de Classificaci...
- Unitats productores
- Les meves consultes

Quadre de Fons

- Col·leccions de la Universitat de Barcelona
- Fons de la Universitat de Barcelona
- Fons institucionals
- Fons personals
 - Agustí Pedro i Pons (Fons) - 1898 / 1986
 - Alberto del Castillo Yurrita (Fons) - 1920 / 1977
 - Alfredo Papo (Fons) - 1923 / 2013
 - Anna Maria Carmona i Cornet (Fons) - 1970 / 2014
 - Antoni Prevosti Pelegrin (Fons) - 1941 / 2012
 - Creu Casas i Sicart (Fons) - 1915 / 2004
 - Fabià Estapé Rodríguez (Fons) - 1933 / 1998
 - Família Quadras-Bordes (Fons) - 1875 / 1964
 - Francesc Mirabent i Vilaplana (Fons) - 1903 / 1952
 - Griselda Pascual i Xufre - 1943 / 2001
 - Joaquim Carreras Artau (Fons) - 1894 / 1968
 - Joaquim Veà i Baró (Fons) - 1958 / 2016
 - Jordi Sabater Pi (Fons) - 1940 / 2010
 - Josep Artigas Ojeda (Fons) - 1936 / 1995
 - Josep Cuatrecasas i Arumi (Fons) - 1925 / 1939**
 - Josep Maria Millàs i Vallicrosa (Fons) - 1792 / 2000
 - Josep Pons Rosell (Fons) - 1944 / 1993
 - Josep Vaquer (Fons) - 1920 / 2010
 - Manuel Sacristán Luzón (Fons) - 1915 / 1999
 - Marià Alemany (Fons)
 - Maria Asunción Català Poch (Fons) - 1950 / 2009
 - Mercedes Roca Roumens (Fons) - 1974 / 2014
 - Miquel Porter Moix (Fons) - 14?? / 2004
 - Oriol de Bolós i Capdevila (Fons) - 1924 / 2007
 - Oriol Martorell Codina (Fons) - 18?? / 1997
 - Pere Bosch Gimpera (Fons) - 1838 / 1969
 - Ricard Giral Miracle (Fons) - 1939 / 2002
 - Torquat Notó (Fons) - 1919 / 2013
 - Xavier Ferrer i Parareda (Fons) - 1981 / 1985

Sortir Contacte ? Sobre UBDOC

- 1- Material fotogràfic
- 2- Correspondència A-F
- 3- Correspondència G-L
- 4- Correspondència M-Z
- 5- Documents originals. Viatges i d'altres (1)
- 6- Documents originals. Viatges i d'altres (2)
- 7- Fitxes de cites i bibliogràfiques
- 8- Fitxes de cites i bibliogràfiques, apunts de classe i quaderns de camp
- 9- Retalls de premsa. Mapes.
- 10- Separata de les publicacions pròpies de Josep Cuatrecasas. Documents variats.(1)
- 11- Separata de les publicacions pròpies de Josep Cuatrecasas. Documents variats.(2)
- 12- Separata de les publicacions pròpies de Josep Cuatrecasas. Documents variats.(3)
- 13- Separates rebudes d'altres investigadors (1)
- 14- Separates rebudes d'altres investigadors (2)
- 15- Separates rebudes d'altres investigadors (3)
- 16- Separates rebudes d'altres investigadors (4)
- 17- Separates rebudes d'altres investigadors (5)
- 18- Butlletí I.C.H.N. Publicacions no científiques (administratives...)
- 19- Anales J.B.M. Blancoana i publicacions relacionadas. Collectanea Botanica.
- 20- Collectanea Botanica
- 21- Collectanea Botanica. Lazaroa. Treballs. I.B.B.
- 22- Llibres (1)
- 23- Llibres (2)
- 24- Llibres (3)
- 25- Flores
- 26- Fitxes cites Colòmbia
- 27- Phytologia. Bulletin de la Société botanique de France
- 28- Contributions from the United States National Herbarium. Smithsonian Contributions to Botany. Caldasia

La unitat de Procés Tècnic del CRAI de la UB, va catalogar el fons bibliogràfic en el Catàleg de la UB El fons documental ha estat preservat pel CeDocBiv des de la seva donació. La correspondència es va trobar ordenada alfabèticament pels cognoms dels autors. Les fotografies estan ordenades numèricament i descrites en un llistat mecanografiat. S'ha constatat que falten algunes de les fotografies que figuren en aquest llistat.

S'ha trobat també un informe de la Filmoteca de Catalunya on consta que el Dr. Manuel Subirà i Rocamora va depositar a l'Arxiu de la Filmoteca de Catalunya, el 3 de juny de 2004, quatre pel·lícules del Dr. Josep Cuatrecasas i les seves expedicions. Es tracta de quatre rotlles de 16 mm que segons l'informe estaven

Bloque 2 - Colecciones complementarias

Reflexiones finales:

- elevado número de donaciones por la masiva jubilación de profesorado
- no hay recursos humanos ni materiales para asumir su gestión

